

starší středověký vývoj, jádro výkladu opět spočívá na raně novověkých pramenech. Daná problematika je v některých případech sledována souvisleji a soustavněji, v některých pasážích, zejména tam, kde chybí starší literatura, však autor nabízí spíše souhrn jednotlivých tvrzení, dokládaných četnými příklady konkrétních případů, které vedle edic čerpal také z rozsáhlého archivního materiálu. Zohlednění jednotlivých příkladů text nepochybně oživuje a zalidňuje, vhodně vybraný případ může být výmluvnější než složitá a kostrbatá definice daného deliktního jednání. Na druhé straně však Francek místy poněkud rezignuje na vyslovení obecnějších závěrů, byť mohou z jednotlivých případů vyplývat (je však zřejmé, že obecněji platné závěry lze vynést pouze na základě důkladné analýzy početnějšího materiálu).

Jednotlivé, chronologicky řazené případy či přímo příběhy dokládající vývoj kriminality od raného středověku až do poloviny 19. století pak obsahuje třetí hlava. Některé jsou velmi dobře známé, jako například hned první pasáž týkající se zavraždění kněžny Ludmily a jejího vnuka, knížete Václava, a proto se jejich zařazení může jevit jako nadbytečné. Autor u jednotlivých příběhů popisuje i nezbytné historické souvislosti (čímž míří k laickému čtenáři), podrobnější zhodnocení deliktu samotného a jeho právní povahy však často chybí. Příkladem může být případ Závise z Falkenštejna, kde autor rekapituluje všechny velmi dobře známé okolnosti a v závěru jen velmi stručně konstatuje Záviseovo odsouzení k trestu smrti „pro velezradu“. Skutečnost, že se patrně jednalo o uplatnění institutu deliktu *crimen laesae maiestatis*, a další souvislosti vyplývající ze zemského práva autor zcela pomíjí. Podobné výtky lze vznést i vůči některým dalším oddílům, zřetelně zde chybí provázanost ke druhé hlavě, věnované jednotlivým deliktům, kde ostatně mohly dané příběhy v širším kontextu lépe vynítn.

Čtvrtá hlava v návaznosti na strukturu předchozích kapitol pojednává o vývoji trestního práva a soudnictví v letech 1848–1889. Padesát stran textu nedovoluje nějaký podrobnější výklad dané problematiky, a informační hloubka textu tak příliš nepřekračuje příslušná pojednání, která lze najít v učebnicích právních dějin. Dlouhé období, kterému se kniha věnuje, se zde projevuje jako limitující faktor (dlužno dodat, že tato koncepce však není rozhodnutím autora, ale vyplývá z příslušné ediční řady).

Navazující pátá a závěrečná hlava pak přináší, podobně jako hlava třetí, jednotlivé případy a příběhy ilustrující výše uvedené období.

Pro moderní dějiny však mají tyto jednotliviny poněkud jiný význam a výpovědní hodnotu, text samotný se místy blíží spíše populárně-naučnému žánru. Obě závěrečné kapitoly se opírají o početnou literaturu.

Přes výše uvedené četné výhrady nepovažuji knihu Jindřicha Francka za nepovedenou, domnívám se však, že pro odbornou veřejnost má přínos spíše v jednotlivostech (obsahuje řadu pozoruhodných postřehů a detailů). Jako celek je – a to i díky své čtivosti – určena spíše laické veřejnosti.

DALIBOR JANIŠ

Petr CHARVÁT, *Václav, kníže Čechů*, Vyšehrad, Praha 2011

196 s., ISBN 978-80-7429-168-5

Petr Charvát upoutává pozornost jak šíří svého odborného záběru, tak svými fenomenálními znalostmi, specifickým jazykem a schopností formulace velmi překvapivých, byť vědeckou obcí ne vždy přijímaných hypotéz. Jeho poslední kniha, věnovaná životu sv. Václava, navazuje na jeho předchozí dvě populárně laděné monografie, které pojednávají o „zrodu českého státu“ a o synovci sv. Václava Boleslavovi II. Ani biografie sv. Václava není analytickou monografií jako spíše populárně laděným textem, který čtivě shrnuje obecně známá fakta o světcích a jeho době, nezřídka se však ani originálních řešení některých důležitých problémů. Proto ve shodě s Dušanem Třeštíkem vyzdvihuje úlohu projeje otroků v počátcích přemyslovské monarchie a obohacuje jej průběžně o zajímavé detailní informace, zároveň ale právem upozorňuje na nutnost společenského konsensu, který elitám umožňoval vykonávat vládu nad níže postavenými, kteří je početně přesahovali. („Marxistická poučka o státu jako organizovaném násilí tím ovšem nepadá, mnozí levicově orientovaní autoři upozorňovali na význam symbolického násilí jako podstatné účinnějšího prostředku sociální kontroly.“) Elity přitom, jak Charvát dodává, neměly být vázány jenom na přemyslovská knížata.

Autor vyzdvihuje rovněž význam ideového ukotvení raně středověkého státu, jakým byla údajně např. bula *Industriae tuae* pro knížete Svatopluka a jeho Moravany, přesto upozorňuje i na důležitost družin, vázaných na jednotlivá knížata, a předpokládá dlouhodobější budování přemyslovské „armády“. Charvát rovněž neopomíjí sledovat velmi komplikované počátky

křesťanství, jež vycházely z mnoha různých tradic – latinské, řecké i velkomoravské. Otázkou je, zda lze komparovat institucionální vývoj křesťanství v dnešní Anglii se situací v Čechách; přes nepochybné paralely, např. periferní postavení v rámci tehdejší Evropy, nelze srovnávat hustou síť „minsterů“, poměrně dobře zdokumentovanou archeologicky i díky početným písemným pramenům, s velkofarnostní organizací, o níž v českých zemích nevíme prakticky nic.

Václava představuje Charvát jako jednoho z kníží své doby, rozhodně se nenechává unést topikou legend, které však také paušálně neodmítá. Informace čerpá rovněž z ohledání kostry, i když je otázkou, nakolik si můžeme být jisti její autenticitou. Podíváme-li se, jak autor analyzuje legendy o sv. Václavovi, zjistíme, že se pokouší oddělit *topoi* a skutečnost. Nicméně i tak realistická zpráva, jakou je zmínka o vybavování družiny, patří k topice dobrého pána, běžné již v karolínském období; stejně tak zprávy o zakládání kostelů mohou být pravdivé, nicméně slouží v první řadě jako konkrétní příklady podpory církve ze strany Přemyslovců, které legendisté nezapomínají uvést i explicitně. Domnívám se, že Václava-legendární postavu a Václava-skutečnou osobu oddělit nelze, neboť i zdánlivě primitivní vypravování inklinují ke konstruování skutečnosti.

Přesto je sympatická autorova snaha vidět za možnými Václavovými činy hlubší smysl – zapadnout by neměla úvaha o významu nově vzniklé svatovítské rotundy, jež představovala pokus o plné ovládnutí prostoru okolo knížecího kamenného stolce, jemuž se jeho předchůdci dosud vyhýbali, a své kostely si stavěli mimo ústřední okresek. Za šťastné však nepovažuji hledání analogií ve vzdálené Byzanci. Autor ostatně sám o něco dříve poznamenal, že ani Václavovi poradci se zřejmě nedokázali orientovat v různých teologických nuancích, lze tedy od nich sotva očekávat rozhled po konstantinopolských svatyních a císařském „kultu“. Stejně tak hry konané údajně Václavem lze podobně jako lov považovat za jeden z atributů vznešeného panovníka, k nimž nemusíme analogie hledat u břehů Bosporu. Přes tyto výhrady si však Charvátova nápaditá a živě psaná práce bezpochyby zaslouží kritickou pozornost.

DAVID KALHOUS

Bogusław CZECHOWICZ, *Dvě centra v Koruně. Čechy a Slezsko na cestách integrace a rozkolu v kontextu ideologie, politiky a umění (1348–1458)*, Veduta, České Budějovice 2011

336 s., ISBN 978-80-86829-60-9

Dějiny českých zemí a Slezska byly po dlouhý čas zpracovávány odděleně, bez hlubšího postihu vzájemných vazeb a ovlivnění. Následující sílesia- kální bádání by mělo více zohledňovat Českou korunu jako celek, ne se věnovat Slezsku jako separátnímu článku tohoto soustátí. To je jeden ze závěrů konference Slezsko v dějinách českého státu, pořádané Slezským ústavem v Opavě v roce 1998. I když se poměry v poslední době změnil k lepšímu (připomenout je možné na české straně např. mezinárodní konference pořádané s dvouletou periodicitou Lenkou Bobkovou v Praze, monumentální výstavní projekt Slezsko – perla v České koruně, studie pracovníků opavské univerzity, Slezského ústavu či historiků působících na univerzitě v Hradci Králové), zevrubné prozkoumání těchto mnoho- vrstevných vztahů před námi zůstává jako úkol vyžadující dlouhodobou reflexi. Novou publikaci z pera Bogusława Czechowicze, historika umění působícího dlouhá léta ve Vratislavi a v současné době docenta na univerzitě v Hradci Králové, lze proto jen přivítat.

Jak napovídá již název knihy, autor staví do protikladu dvě rozsahem i významem největší města v českém soustátí 14. a 15. věku, českou Prahu a slezskou Vratislav. Na časovém úseku jednoho století přibližuje „stýkání a potýkání“ obou velkoměst, vůdčích živlů v oblasti politiky, hospodářství i umění. Czechowicz sám zmiňuje v úvodu, že se jedná o syntézu (a částečnou korekci) jeho dvou předchozích prací – *Książęcy mecenat artystyczny na Śląsku u schyłku średniowiecza a Między katedrą a ratuszem. Polityczne uwarunkowania sztuki Wrocławia u schyłku średniowiecza*. Zároveň předesílá, že na současnou publikaci by mělo v budoucnu navázat pokračování, zahrnující období let 1458–1547.

Přivtělení Slezska do svazku českých zemí Janem Lucemburským a Karlem IV., pražská katedrála sv. Víta, vratislavské církevní stavby a radnice, nejspíše slezských Piastovců v cisterciáckém klášteře v Lubuši, vratislavské biskupství, kult svaté Hedviky, postupné drolení ideové koncepce České koruny za Václava IV. a Zikmunda, integrace slezského prostoru – to jsou profilující témata knihy, přičemž stěžejní slovo při výkladu dostává symbolika popisovaných jevů či